

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต

Development of Educational Quality Indicators of Master's Degree Programs in Law

สุธีรา ช่อประดิษฐ์¹

Suteera Chopradit¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และองค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้จำนวน 5 คน 2) คณบดีอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา มหาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต ในมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต 20 แห่งที่ใช้ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามใช้สำหรับตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามใช้สำหรับตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ และวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สามารถนำไปใช้ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 9 องค์ประกอบ 51 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร 6 ตัวบ่งชี้ อาจารย์ 5 ตัวบ่งชี้ นักศึกษา/มหาบัณฑิต 8 ตัวบ่งชี้ การบริหารหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ กระบวนการเรียนการสอน 5 ตัวบ่งชี้ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 5 ตัวบ่งชี้ งบประมาณ 4 ตัวบ่งชี้ การวัดและประเมินผล 5 ตัวบ่งชี้ และการวิจัย 5 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้ / คุณภาพการจัดการศึกษา / หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

Article Info: Received 31 May, 2018; Received in revised form 18 February, 2019; Accepted 12 March, 2019

¹ นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีเมล: rackkung@hotmail.com
Graduate Student in Educational Evaluation and Research Division, Faculty of Education, Chiang Mai University
Email: rackkung@hotmail.com

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโท สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

Abstract

This research aimed to evaluate indicators and key elements of quality assurance for the Master of Law (LL.M.) program management. The population for this research consisted of five specialists regarding the proper indicators. The sample group was set for testing the structural validity of the indicators, comprised of 364 people who were deans, instructors, and students in the LL.M programs, graduates, and employers of graduates from twenty universities with Master of Law programs. There were two sets of research instruments. The first was a questionnaire for testing the coverage and suitability of indicators for education management of the LL.M. programs, and the second was a questionnaire for testing the structural validity of quality in educational management. According to the data analysis, this research drew on instantaneous automated software to analyze the quality of indicators and exploratory factor analysis of indicators.

The research finding shows that: to create and develop indicators which be able to cover all elements, suitable, and valid; hence, structure by Exploratory Factor Analysis for assessing education quality of the LL.M. programs. From the nine elements designated, there were 51 indicators as follows: 6 indicators related to LL.M. programs, 5 indicators lay on instructors, 8 indicators for students in the graduate programs, 8 indicators for program administration, 5 indicators for learning curriculum, 5 indicators for resources of the learning curriculum, 4 indicators for the budget, 5 indicators for assessment and evaluation and 5 indicators for research.

KEYWORDS: INDICATORS / EDUCATIONAL QUALITY MANAGEMENT / MASTER OF LAWS PROGRAM

บทนำ

การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการศึกษานี้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้มีการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา และบูรณาการการเป็นประชาคมอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการโครงการกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ TQF ที่สำคัญ คือ (1) เพื่อเป็นการประกันคุณภาพขั้นต่ำของบัณฑิตในแต่ละสาขา/สาขาวิชา หรือแต่ละคุณวุฒิ (2) เพื่อให้แต่ละสาขา/สาขาวิชามีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตกันเอง โดยบัณฑิตในสาขาวิชาเดียวกันของแต่ละสถาบันฯ มีคุณภาพไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับการศึกษาของสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ (3) เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอน/ระเบียบ (Deregulations) ในการดำเนินการให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็งและความพร้อมในการจัดการศึกษา ในปี พ.ศ. 2557 คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหน่วยย่อยของการอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ จึงกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3 ระดับ คือ ระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับสถาบัน สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558)

การประกันคุณภาพภายในที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า การดูแลตรวจสอบเรื่องมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ เป็นเพียงการตรวจสอบที่ใช้หลักเกณฑ์พื้นฐานและใช้ตัวบ่งชี้เชิงปริมาณและคุณภาพเพียงไม่กี่ตัวที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบัน อุดมศึกษาโดยยังไม่ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์หลักของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ซึ่งเน้นให้แต่ละสาขา/สาขาวิชา

มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตกันเอง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังมีการกล่าวถึง การตรวจสอบคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษากันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเน้นพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูง และค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม ดังเช่นงานวิจัยของ ปกรณ์ ลัมโยธิน (2557) เรื่อง ผลสำเร็จในการจัดการ ความรู้ระดับบัณฑิตศึกษา: การทบทวนและสังเคราะห์ได้กล่าวถึงปัญหาของการเรียนการสอน ระดับบัณฑิตศึกษา คือ การเรียนรู้ที่ยังไม่สร้างความรู้ขึ้นใหม่ในสังคมไทย การเรียนรู้ที่ไม่ สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทย ผู้สอนเป็นผู้แสวงหาความรู้และเตรียมความรู้ให้กับ ผู้เรียน และการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมิน คุณภาพการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา และรูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพ การศึกษา ซึ่งการประเมินจึงเป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาได้บรรลุ จุดมุ่งหมายที่ระบุไว้หรือไม่ ดังนั้น การตรวจวัดหรือประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ในระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญมากในการที่บ่งบอกว่า สถาบันต่าง ๆ เหล่านั้นได้ทำ การผลิตบัณฑิตได้ดีเพียงใด

การค้นหาคำตอบชี้ที่ตีในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษานั้น มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผ่านมามีพบว่า การจัดการศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตในประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินการ เปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 จนถึงปัจจุบันนับรวมได้ประมาณ 46 ปี มีการเปิดสอน หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศจำนวน 20 แห่ง และได้ผลิต มหาบัณฑิตจำนวนมากเพื่อประกอบอาชีพในสายนิติศาสตร์ มีการประเมินคุณภาพการจัด การศึกษาโดยใช้เกณฑ์การประกันคุณภาพระดับหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด เป็นเกณฑ์ในการวัดระดับมาตรฐานเกณฑ์เดียวกันทุก มหาวิทยาลัย โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงไปถึงลักษณะของวิชาชีพหรือบริบทของมหาวิทยาลัย ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถวัดระดับมาตรฐานคุณภาพหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งยังไม่มีตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษา ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่เป็นสาขาวิชาที่มีลักษณะวิชาชีพเฉพาะและเน้นการค้นคว้า วิจัยด้านกฎหมาย รวมถึงลักษณะที่เฉพาะเจาะจงของนักศึกษานิติศาสตร์ อีกทั้งการประกัน คุณภาพระดับหลักสูตรไม่สามารถระบุได้ว่า มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาลัยใด มีวิทยานิพนธ์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำศาสตร์ด้านกฎหมายมาแก้ไข ปัญหาสังคมในสถานการณ์ปัจจุบันได้ ดังนั้นเพื่อสนองต่อแนวทางการปฏิบัติตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเพื่อสนองต่อการการเกิดขึ้น ของประชาคมอาเซียนจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีทำให้บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตสามารถเพิ่มขีดความสามารถให้มีคุณภาพมาตรฐาน ในระดับสากล ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่เกี่ยวข้องกับสายสนับสนุนการจัดการศึกษาเล็งเห็น ความสำคัญที่ต้องพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ได้อย่างมีคุณภาพ และจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่ต้องการประเมิน หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต หรือคุณภาพหลักสูตรนิติศาสตร์ในระดับอื่นได้ใช้เป็นแนวทาง ในการประเมินคุณภาพหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และองค์ประกอบคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร มหาบัณฑิต

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและ ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ประกอบด้วย คณบดี รองคณบดีฝ่ายบริหารรองคณบดีฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต และผู้ช่วยคณบดี ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

1.2 ประชากรที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ ได้แก่ คณบดี อาจารย์ผู้สอน มหาบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต ทั้งหมด 20 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัย

กรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ-ธนบุรี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยปทุมธานี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตและมหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 6,712 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2560)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้ 9 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษา/มหาบัณฑิต การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน งบประมาณ การวัดและประเมินผล และงานวิจัย โดยสังเคราะห์จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ทางการศึกษา องค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา การศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตและคุณลักษณะของนักศึกษากฎหมาย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษาโดยใช้แนวคิดของ Johnstone (1981) ที่กล่าวว่า ดัชนีบ่งชี้หรือตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกปริมาณเชิงสัมพันธ์หรือสถานะของสิ่งที่มุ่งวัดในเวลาใดเวลาหนึ่งโดยไม่จำเป็นต้องบ่งบอกสถานะที่เจาะจงหรือชัดเจน แต่บ่งบอกหรือสะท้อนภาพของสถานการณ์ที่เราสนใจเข้าไปตรวจสอบอย่างกว้าง ๆ หรือให้ภาพเชิงสรุปโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ทางการศึกษานั้นเน้นการตรวจสอบตัวบ่งชี้ 2 ประเด็นคือ (1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงภายใน (Internal validity) และ (2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

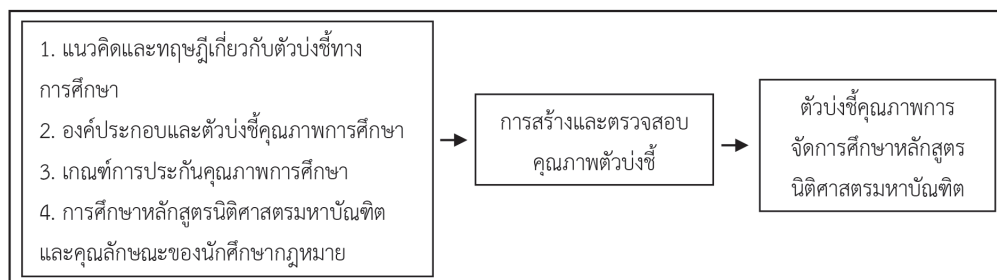
การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ทางการศึกษา เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา โดยได้ศึกษาตัวบ่งชี้ของ สำนักงานคณะกรรมการ

การอุดมศึกษา (2558) ที่กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

นอกจากองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ในการวัดคุณภาพการจัดการศึกษาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนักศึกษานิเทศศาสตร์ อาทิ ศิริดา บุรชาติ, สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์, และ พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2554) ได้ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษา ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้พบว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพบัณฑิต ประกอบด้วย ด้านผลผลิต ด้านผลลัพธ์ และตัวบ่งชี้คุณภาพกระบวนการพัฒนาบัณฑิต อัมพวัลย์ วิศวรธีรานนท์, จารุวรรณ สกุลคู, สุชาดา สุธรรมรักษ์, และ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับดุสิตบัณฑิตสาขาวิชา ศิลปวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบตัวบ่งชี้มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนักศึกษานิเทศศาสตร์ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2550) ได้กล่าวถึง การเป็น นักกฎหมายที่ดีต้องสามารถนำหลักกฎหมายไปใช้ปรับแก้ปัญหาได้ถูกต้อง นักศึกษารู้จักคิด พิจารณาตามเหตุผลและความเป็นธรรมก่อนการตัดสินใจ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและ หลักกฎหมายในประเด็นปัญหาได้อย่างละเอียด สามารถปรับบทกฎหมายได้อย่างแม่นยำ มนต์ชัย ชินทรลีลา (2554) ได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่จะศึกษากฎหมายที่ดีนั้น นอกจากจะต้องถนัดในวิชาภาษาไทยทั้งการพูด การเขียนโดยใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นแล้ว ควรเป็นผู้ที่ รู้จักคิดพิจารณาตามเหตุผลและความเป็นธรรมก่อนการวินิจฉัยตัดสินใจ รู้จักการนำความรู้ ไปบูรณาการประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ท่วงที มีความรับผิดชอบทั้งต่อวิชาชีพและ สังคม มีคุณธรรมจริยธรรม และที่สำคัญต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในวิชาชีพหรือหน้าที่การงาน ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น สามารถใช้หลักหรือกฎเกณฑ์จากตัวบทกฎหมาย นำไปประยุกต์ใช้เป็นหลักในการศึกษาศาสตร์อื่น ๆ และรู้จักให้เหตุผลในทางกฎหมายที่ดี

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มาสังเคราะห์รวมกันซึ่งได้ผลการสังเคราะห์ ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ผลส่งต่อคุณภาพการศึกษา

ได้ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษา/มหาบัณฑิต การบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน งบประมาณการวัดและประเมินผล และงานวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชากรที่ตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ประกอบไปด้วย คณบดี รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต และผู้ช่วยคณบดี ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตรวจสอบความความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย คณบดี อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา มหาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต ในมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต 20 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ-ธนบุรี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยปทุมธานี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาราช มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตและมหาวิทยาลัยพายัพ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2560) จำนวน 364 คน สำหรับการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในแต่ละกลุ่มใช้เทคนิคการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ใช้สำหรับตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ใช้สำหรับตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

ขั้นตอนวิธีการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

การสร้างแบบสอบถามชุดที่ 1 ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้และคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

2. สังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ผลส่งต่อคุณภาพการศึกษา จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ทั้งหมด 9 องค์ประกอบ 151 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดองค์ประกอบ ดังนี้ หลักสูตร 12 ตัวบ่งชี้ อาจารย์ 32 ตัวบ่งชี้ นักศึกษา/มหาบัณฑิต 48 ตัวบ่งชี้การบริหารหลักสูตร 14 ตัวบ่งชี้ กระบวนการเรียนการสอน 13 ตัวบ่งชี้ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 12 ตัวบ่งชี้ งบประมาณ 4 ตัวบ่งชี้ การวัดและประเมินผล 9 ตัวบ่งชี้และงานวิจัย 7 ตัวบ่งชี้

3. นำตัวบ่งชี้ทั้งหมด 151 ตัว ที่สังเคราะห์ได้มาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อใช้ในการตรวจสอบความครอบคลุมองค์ประกอบในการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้

4. นำแบบสอบถามชุดที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุมองค์ประกอบในการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ประกอบไปด้วย คณบดี รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต และผู้ช่วยคณบดีของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 5 คน โดยทุกตัวบ่งชี้มีค่าเฉลี่ย ≥ 3.50

การสร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. นำผลการพิจารณาความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสม

ของตัวบ่งชี้ในแบบสอบถามชุดที่ 1 มาดำเนินการแก้ไขเนื้อหาตัวบ่งชี้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทำการคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 และเป็นตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมาให้ได้ตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ 4-10 ตัว เพื่อนำไปจัดทำแบบสอบถามชุดที่ 2

2. นำตัวบ่งชี้ที่ได้ทั้งหมดมาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 ซึ่งในขั้นนี้สามารถคัดเลือกตัวบ่งชี้ได้ 51 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร 6 ตัวบ่งชี้ อาจารย์ 5 ตัวบ่งชี้ นักศึกษา/มหาบัณฑิต 8 ตัวบ่งชี้ การบริหารหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ กระบวนการเรียนการสอน 5 ตัวบ่งชี้ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 5 ตัวบ่งชี้ งบประมาณ 4 ตัวบ่งชี้ การวัดและประเมินผล 5 ตัวบ่งชี้ งานวิจัย 5 ตัวบ่งชี้

3. นำแบบสอบถามชุดที่ 2 มาตรวจสอบเนื้อหาและความชัดเจนของแบบสอบถามโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

4. ทดลองใช้กับอาจารย์และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 50 คน เพื่อหาอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

5. นำผลการตอบมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อได้ค่า t เท่ากับ 2.39 ถึง 7.57 ปรากฏว่าทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .96

6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำและจัดทำแบบสอบถามฉบับจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ดำเนินการโดย พิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตจำนวน 5 คน ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย คณบดีคณะนิติศาสตร์ รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต และผู้ช่วยคณบดี ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการเก็บด้วยตนเอง

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ดำเนินการดังนี้

2.1 รวบรวมรายชื่อมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ในปีการศึกษา 2559 จาก www.info.mua.go.th/ สารสนเทศอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.2 รวบรวมจำนวนอาจารย์ นักศึกษา และมหาบัณฑิต ในปีการศึกษา 2559 จาก www.info.mua.go.th/ สารสนเทศอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณบดีและอาจารย์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามไปยังมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต 20 แห่ง เก็บแบบสอบถามได้จำนวน 54 ฉบับ

2.4 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บัณฑิต นักศึกษาและมหาบัณฑิต ผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ทางไปรษณีย์และใช้วิธีการจัดทำแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) เก็บข้อมูลแบบสอบถามได้จำนวน 310 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1. ตรวจสอบความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต โดยการใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ในองค์ประกอบแต่ละด้านของตัวบ่งชี้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

เกณฑ์การพิจารณาคุณภาพตัวบ่งชี้

เกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (นงลักษณ์ วิรัช, 2541)

1. ความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม	ความหมาย
มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50	ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา
น้อยกว่า 3.50	ตัวบ่งชี้ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา

2. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ค่า Factor loading	ความหมาย
มากกว่า .30	ตัวบ่งชี้มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง
น้อยกว่าหรือเท่ากับ .30	ตัวบ่งชี้ไม่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ที่มีในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้รวมถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ตามบริบทการจัดการศึกษาของคณะนิติศาสตร์จำนวน 20 แห่งที่มีการทำการเรียนการสอนในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตได้จำนวน 9 องค์ประกอบ 51 ตัวบ่งชี้

1. ผลการตรวจสอบความครอบคลุมองค์ประกอบและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ปรากฏว่า ตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบจำนวน 51 ตัวบ่งชี้ โดยทุกตัวมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50

2. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ปรากฏว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .67 ถึง .83 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) หลักสูตรที่เชื่อมโยงและบูรณาการทางด้านกฎหมายกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง 2) หลักสูตรมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนางานและสังคม 3) เนื้อหาวิชามีความทันสมัย 4) หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและนโยบายของประเทศ 5) หลักสูตรเน้นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ร่วมสมัย และ 6) หลักสูตรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของคณะและวิสัยทัศน์พันธกิจของมหาวิทยาลัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .83 .83 .79 .76 .74 และ .67 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .78 ถึง .88 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) คุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ 2) บทบาทและภาระงานของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) คุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานการสอนของอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบปกติ และ 5) มีการสนับสนุนและผลิตตำราและผลงานวิชาการแก่อาจารย์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .88 .84 .80 .79 และ .78 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .72 ถึง .88 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม 2) นักศึกษาสนใจและร่วมพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และหาแนวทางแก้ไข 3) นักศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและพัฒนาวิชาชีพ 4) นักศึกษามีทักษะทางปัญญา 5) นักศึกษาเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น 6) นักศึกษามีทักษะในการใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายอย่างถูกต้อง 7) นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม และ 8) วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโทที่นำไปใช้ประโยชน์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .88 .85 .85 .84 .83 .81 .75 และ .72 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .74 ถึง .87 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความชัดเจนของแผนการดำเนินงานบริหารหลักสูตร 2) ระบบการติดตาม ประเมิน

และรายงานผลการบริหารงานหลักสูตร 3) การมีฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรที่เพียงพอ 4) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในคณะที่มีประสิทธิภาพ 5) ระบบการคัดเลือกนักศึกษามีเกณฑ์กำหนดชัดเจน 6) การปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลาที่กำหนด 7) การมีส่วนร่วมของบุคลากรในคณะที่สนับสนุนงานวิชาการ และ 8) กระบวนการรับและคัดเลือกอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .87 .87 .83 .83 .78 .77 .77 และ .74 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .64 ถึง .87 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มีช่องทางการตีพิมพ์บทความวิชาการ/วิจัยนักศึกษา 2) การส่งเสริมให้นักศึกษาเขียนบทความวิชาการ 3) ความเหมาะสมของกระบวนการเรียนการสอน และรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ 4) ความเหมาะสมในการวางแผนและจัดทำรายละเอียดของรายวิชาที่เปิดสอน และ 5) การจัดปฐมนิเทศนักศึกษาในคณะเป็นไปอย่างมีระบบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .87 .86 .85 .82 และ .64 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .80 ถึง .88 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) สื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนมีความเพียงพอต่อนักศึกษา 2) สื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนมีความทันสมัย และมีความพร้อมในการใช้งาน 3) ห้องสมุดมีฐานข้อมูลให้สืบค้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ 4) จำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดมีความเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา และ 5) อาคารสถานที่มีความเหมาะสมและเพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .88 .85 .84 .84 และ .80 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .86 ถึง .91 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ คือ 1) สัดส่วนงบประมาณแต่ละภารกิจเป็นไปอย่างเหมาะสม 2) สัดส่วนงบประมาณที่ได้รับจัดสรรแต่ละภารกิจโปร่งใสและตรวจสอบได้ 3) มีการติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์ และ 4) คณะมีการวางแผนการใช้งบประมาณ อย่างเป็นระบบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .91 .91 .91 และ .86 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .77 ถึง .89 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ความชัดเจนของการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาหัวข้อและโครงสร้างวิทยานิพนธ์ 2) เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของหลักสูตรชัดเจนและเหมาะสม 3) การสอบวิทยานิพนธ์มีความเหมาะสมและเป็นไปอย่างเปิดเผย 4) ความมีมาตรฐานและความเหมาะสมของกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนในรายวิชาต่าง ๆ และ 5) คณะมีระบบการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .89 .89 .87 .84 และ .77 ตามลำดับ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .77 ถึง .89 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ จากมากไปน้อย ดังนี้ 1) งานวิจัยที่แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ 2) จำนวนแหล่งทุนและเงินทุนที่สนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ 3) จำนวนงานวิจัยที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 4) ระบบการสนับสนุนเพื่อพัฒนางานวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง และ 5) จำนวนงานวิจัยใน 1 ปีโดยเฉลี่ยของอาจารย์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .89 .89 .88 .86 และ .77 ตามลำดับ

อภิปราย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายแยกตามประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตได้ตัวบ่งชี้ที่มีความครอบคลุมในองค์ประกอบที่ต้องการวัดและความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพภายใต้กรอบทฤษฎีโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการสถิติ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ทุกตัวมากกว่า 0.6 ขึ้นไป แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบในระดับสูง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการหาอำนาจจำแนกและหาความเชื่อมั่น ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสี (2544) ได้กล่าวถึง การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย หลักการสำคัญ 2 ประการคือ (1) การตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี และ (2) การตรวจสอบด้วยวิธีการสถิติ และ Johnstone (1981) กล่าวว่า ในการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นทำได้โดย การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีกระบวนการที่ดีและถูกต้อง

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลต้องเป็นเครื่องมือที่มีคุณสมบัติที่ดี และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต้องถูกต้อง

2. ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยมีทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างกัน ดังนี้

ความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สามารถแยกเป็นประเด็นได้จำนวน 7 ประเด็น ได้แก่

1) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ มีตัวบ่งชี้ด้านคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร บทบาทภาระงานของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐานของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ซึ่งระบุในตัวบ่งชี้ที่ 1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2558 โดยหลักสูตรต้องผ่านเกณฑ์การประเมินในประเด็นคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร คุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ และภาระงานอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา มีตัวบ่งชี้ด้านนักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษามีทักษะทางปัญญา นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ซึ่งระบุในตัวบ่งชี้ที่ 2.1 คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมผลการเรียนรู้ของบัณฑิต 6 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (6) ด้านวิชาชีพ

3) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย มีตัวบ่งชี้ด้านระบบการสนับสนุนเพื่อพัฒนา งานวิจัยของอาจารย์อย่างต่อเนื่อง จำนวนงานวิจัยใน 1 ปีโดยเฉลี่ยของอาจารย์ จำนวนแหล่งทุนและเงินทุนที่สนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์ สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ ของ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ซึ่งระบุใน ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 การบริหารและพัฒนาอาจารย์ ได้กำหนดให้มีระบบการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และตัวบ่งชี้ที่ 4.2 คุณภาพอาจารย์ที่มีการกำหนดระดับคุณภาพผลงานทางวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตร

4) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร มีตัวบ่งชี้ด้านการปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลาที่กำหนดและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ตัวบ่งชี้ทุกตัว มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ซึ่งระบุใน ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 สารระยรายวิชาในหลักสูตร มีการกำหนดให้หลักสูตรอธิบายกระบวนการหรือแสดงผลการดำเนินงาน และผล/แผนการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ในประเด็นหลักคิดในการออกแบบหลักสูตรและสารรายวิชา ข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยตามความก้าวหน้าในศาสตร์สาขานั้น ๆ

5) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล มีตัวบ่งชี้ด้านความมีมาตรฐานและความเหมาะสมของกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ การสอบวิทยานิพนธ์มีความเหมาะสมและเป็นไปอย่างเปิดเผย ความชัดเจนของการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ เกณฑ์การสำเร็จการศึกษาของหลักสูตร ชัดเจนและเหมาะสม มีความสอดคล้องกับ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ซึ่งระบุใน ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 การประเมินผู้เรียน ซึ่งกำหนดให้หลักสูตรอธิบายกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา การกำกับการประเมินการจัดการเรียนการสอนและประเมินหลักสูตร รวมถึงการประเมินวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าแบบอิสระในระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับตัวบ่งชี้ด้านคณะมีระบบทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่ 5.4 ผลการดำเนินงานหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งระบุให้คณะต้องมีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดใน มคอ. 3 และมคอ. 4 อย่างน้อยร้อยละ 25 ของกระบวนการวิชาที่เปิดสอนในแต่ละปีการศึกษา

6) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน มีตัวบ่งชี้ด้านการส่งเสริมให้นักศึกษาเขียนบทความวิชาการ และมีช่องทางการตีพิมพ์บทความวิชาการ/วิจัยนักศึกษา มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ในตัวบ่งชี้ที่ 5.2 การวางระบบผู้สอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอน กำหนดให้ หลักสูตรต้องมีการช่วยเหลือ กำกับ ติดตาม ในการทำวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าแบบอิสระและการตีพิมพ์ผลงานในระดับบัณฑิตศึกษา ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลา หรือมีผลงานตีพิมพ์ที่ดีขึ้น

7) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ที่กำหนดให้คณะต้องมีระบบการดำเนินงานเพื่อให้มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่เพียงพอ พร้อมใช้งาน ทันสมัยและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีกระบวนการปรับปรุงตามผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ ต่อสิ่งสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า ยังมีองค์ประกอบที่แตกต่างออกไปจากการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรของ สกอ. ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณ เนื่องจากการพัฒนาตัวบ่งชี้ครั้งนี้ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาหลากหลายมุมมองของนักวิชาการหลายท่าน ทำให้ได้องค์ประกอบที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งระบบการศึกษา รวมถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณด้วย

3. ผลการพัฒนาและหาคุณภาพของตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต พบว่า มีตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรที่เชื่อมโยงและบูรณาการทางด้านกฎหมายกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง และ 2) องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษามีทักษะในการใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายอย่างถูกต้อง นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคม นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้ที่จะศึกษา

กฎหมายที่ดีนั้น ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยต้องมีการประกันคุณภาพภายใน 6 องค์ประกอบนั้น ยังไม่มีตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของวิชาชีพทางด้านนิติศาสตร์ ทำให้ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการประเมินหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของหลักสูตร และสามารถทราบได้ว่าหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยใดมีคุณภาพตามเกณฑ์พิจารณาตามความเฉพาะทางด้านนิติศาสตร์

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตในครั้งนี้ มีตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและตัวบ่งชี้ที่มีคุณลักษณะเฉพาะเจาะจงด้านนิติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดมาตรฐานคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิตสายนิติศาสตร์เพื่อไปสู่วิชาชีพและตอบสนองต่อสังคม หากสามารถนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในทุมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตแล้วนั้น จะสามารถทำให้คุณภาพของบัณฑิตมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศไทยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ผ่านการหาคุณภาพตัวบ่งชี้ได้ 9 องค์ประกอบ 51 ตัวบ่งชี้ มหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลหลักสูตร สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

- 1) นำไปใช้ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ที่มีลักษณะเฉพาะด้านนิติศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นคุณภาพของการจัดการศึกษา

และสามารถนำผลการประเมินไปใช้เปรียบเทียบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ในมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต โดยการนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาได้ไปสร้างและตรวจสอบคุณภาพของกรอบการประเมิน ประกอบด้วย ประเด็นการประเมิน แหล่งข้อมูล เครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมิน

2) นำไปใช้ในการกำกับ และรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาค่าของตัวบ่งชี้ในแต่ละช่วงเวลาแล้วนำมาเปรียบเทียบกับกัน จะทำให้สามารถติดตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เช่น ตัวบ่งชี้ด้านสัดส่วนงบประมาณที่ได้รับจัดสรรแต่ละภารกิจของหลักสูตร เป็นไปอย่างเหมาะสม มีการเก็บข้อมูลด้านการใช้งบประมาณและนำมาเปรียบเทียบระหว่างปี ว่าหลักสูตรมีการใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด และมีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด

3) นำผลการประเมินหลักสูตรจากตัวบ่งชี้ไปใช้เป็นตัวกำหนดนโยบายหรือทิศทางของหลักสูตร เช่น การส่งเสริมให้นักศึกษามีการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ มีการสนับสนุนและนำช่องทางการตีพิมพ์ผลงานวิชาการของนักศึกษา

4) นำไปใช้เป็นกระบวนการติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาเป็นไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหรือไม่

5) นำไปใช้เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของหลักสูตร เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรตอบสนองความต้องการของสังคมเพียงใดและเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่ และเพื่อให้หลักสูตรเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บัณฑิตมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การนำตัวบ่งชี้ไปพัฒนาเพื่อเป็นกรอบการประเมินหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ได้อย่างมีความเฉพาะเจาะจงถึงลักษณะของวิชาชีพ ดังตัวอย่างในตาราง 1

ตาราง 1 กรอบการประเมินองค์ประกอบด้านนักศึกษา

ตัวบ่งชี้ในการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
นักศึกษา	- นักศึกษามี	- อาจารย์	แบบประเมิน	ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	ผ่านเกณฑ์ คือ
มีคุณธรรม	ความตรงต่อ	ผู้สอน	คุณธรรม	หมายถึง มีคุณธรรม	ระดับคุณธรรม
จริยธรรม	เวลา	- ผู้ใช้	จริยธรรม	จริยธรรมในระดับมากที่สุด	จริยธรรมที่ยอมรับ
	- นักศึกษา	บัณฑิต	หรือเครื่องมือ	ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	ได้ โดยมีค่าเฉลี่ย
	เคารพกฎ		อื่นที่สามารถ	หมายถึง มีคุณธรรม	3.50 ในระดับมาก
	ระเบียบและ		วัดได้ตรงและ	จริยธรรมในระดับมาก	ขึ้นไป
	ข้อบังคับ		ครอบคลุม	ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	
	ต่างๆของ			หมายถึง มีคุณธรรม จริยธรรม	
	มหาวิทยาลัย			ในระดับปานกลาง	
	ฯลฯ			ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	
				หมายถึง มีคุณธรรม	
				จริยธรรมในระดับน้อย	
				ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	
				หมายถึง มีคุณธรรม	
				จริยธรรม ในระดับน้อยที่สุด	

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2550). *คำแนะนำนักศึกษากฎหมาย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปกรณ์ ลิ้มโยธิน. (2557). ผลสำเร็จในการจัดการความรู้ระดับบัณฑิตศึกษา: การทบทวนและสังเคราะห์. ใน สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาดไทย (บ.ก.), *การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5* (น. 2,007-2,022). สงขลา, ประเทศไทย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2541). *ความสัมพันธโครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทาง สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มนต์ชัย ขนิษฐลีลา. (2554). *เทคนิคการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ & หลักการเป็น นักกฎหมายที่ดี*. กรุงเทพฯ: เอเชียติค.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *ทฤษฎีการทดสอบดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริดา บุรชาติ, สัมพันธ์ พันธุ์พฤกษ์, และ พงษ์ศิริ บรรณพิทักษ์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 11(4), 101-112.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. นนทบุรี: ภาพพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2560). *สารสนเทศอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <http://www.info.mua.go.th/information/>

อัมพวัลย์ วิทธีรานนท์, จารุวรรณ สกุลคู, สุชาดา สุธรรมรักษ์, และ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม. *วารสารครุศาสตร์*, 41(3), 115-132.

ภาษาอังกฤษ

Johnstone, J. N. (1981). Indicators of education system. *Quality Assurance in Education*, 4(2), 28-34.